

DRAUDZES VADĪTĀJA ADMINISTRATĪVĀ ATBILDĪBA ADMINISTRATIVE LIABILITY OF LEADER OF THE CONGREGATION

Laura Grodze Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, lauragrodze@gmail.com, Rēzekne, Latvija
Zinātniskais vadītājs Mg.iur. Māris Šlakota

Abstract. *The subject of the article is administrative liability of leader of the congregation. The influence of the church on the affairs of the state has decreased, which means that society is becoming secular, one in which the churches separate from the state, but in any case, church exists but does not dominate over the state. So, the responsibility of the church leader must also be separated from religious affairs. The liability of the leader of the congregation should not be considered as religious movement specified in the statutes of the congregation, but as complying of the duties delegated by the state. The research aim is to analyse the duties of the leader of the congregation and the basis of administrative liability, define in which cases the normative regulation provides for administrative liability, offer solutions in the normative regulation where the type of liability is not specified. Propose amendments to the existing regulatory framework. The conclusions of the research work shows that if the administrative liability of the leader of the congregation for incomplete comply or failure of the duties delegated by the state is provided for in the normative regulation, then the existing polity is protected and the relations between the state and the church are more precisely regulated.*

Keywords: congregation, duties, law, leader, liability.

Ievads

Mūsdienās, kad baznīcas ietekme uz valsts lietām ir samazinājusies, pazūd arī nepieciešamība tās darbību regulēt konstitucionālā līmenī (*Dimitrovs, 2022*). Tas nozīmē, ka sabiedrība kļūst sekulāra, tāda, kurā reliģija - baznīca nodalās no valsts, bet jebkurā gadījumā, baznīca pastāv, bet ne dominē (*National Secular Society, 2017*). Reliģisko organizāciju, tai skaitā arī draudzes, un valsts attiecību pamati, pienākumi, un tiesības ir norādīti Reliģisko organizāciju likumā un astoņos speciālajos likumos, kuri attiecas uz Civillikumā norādītajām astoņām Latvijā atzītajām tradicionālajām konfesijām: Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas likums; Latvijas Vecticībnieku Pomoras Baznīcas likums; Latvijas Apvienotās Metodistu Baznīcas likums; Latvijas Baptistu Draudžu Savienības likums; Septītās Dienas Adventistu Latvijas draudžu savienības likums; Rīgas ebreju reliģiskās draudzes likums un Latvijas Republikas un Svētā krēsla līgums.

Draudzes vadītāja atbildība nav noteikta nevienā no likumiem, taču uz to tiek norādīts Civillikumā, kur paredzēts, ja draudzes vadītājs nesniedz dzimtsarakstu nodaļai četrpadsmit dienu laikā nepieciešamās ziņas, viņu var saukt pie administratīvās atbildības. Civillikumā ir paredzēta atbildība, bet tieši nav paredzēta sankcija par pārkāpumu. Atbildības veidu, atkarībā no tiesībpārkāpuma rakstura iedala kriminālatbildībā, civiltiesisko atbildībā, administratīvajā atbildībā un disciplinārajā atbildībā (*Džugleja, 2011*). Šajā darbā tiks apskatīta administratīvā atbildība. Lai saprastu, kas ir draudzes vadītāja administratīvā atbildība, ir jāsaprot kādi pienākumi draudzes vadītājam tiek deleģēti no valsts puses. Šajā rakstā tiks apskatīti draudzes vadītāja pienākumi, kuri izriet no Civillikuma un Reliģisko organizāciju likuma normām, kā arī citu speciālo likumu normām: šķēršļu laulības noslēgšanai pārbaude; laulības noslēgšana; ziņu par laulību noslēgšanu sniegšana dzimtsarakstu nodaļai; draudzes darbības atbilstība cilvēktiesībām; reliģiskās darbības atbilstība sabiedriskajiem kārtības noteikumiem; kultūras pieminekļu aizsardzība.

Reliģisko organizāciju likums paredz, ka draudze tiek reģistrēta kā juridiska persona, kuras vārdā darbojas pilnvarota persona (*Reliģisko organizāciju likums, 1995*), savukārt Administratīvās atbildības likums paredz, ka juridiska persona saucama pie administratīvās atbildības, ja juridiskā persona nav pildījusi vai ir nepienācīgi pildījusi kādu uz to attiecināmu pienākumu vai pārkāpumu juridiskās personas interesēs, tās labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, rīkodamās individuāli vai kā šīs juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis, balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu, darboties tās uzdevumā vai pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā, vai īstenodama kontroli juridiskās personas ietvaros (*Administratīvās atbildības likums, 2018*).

Mērķis: analizēt draudzes vadītāja pienākumus un administratīvās atbildības pamatu, konstatēt kādos gadījumos normatīvajā regulējumā tiek paredzēta administratīvā atbildība un piedāvāt grozījumus normatīvajā regulējumā.

Uzdevumi:

1. Analizēt draudzes vadītājam valsts deleģētos pienākumus.
2. Apskatīt normatīvo regulējumu, kurā ietverti draudzes vadītāja pienākumi un normatīvo regulējumu, kurā ir paredzēta administratīvā atbildība un sankciju veidi.
3. Raksturot draudzes vadītāja atbildības pamatu.

Rakstā tika izmantotas šādas pētījuma **metodes**:

- 1) semantiskā metode, skaidrojot un apkopojot jēdzienus, kuri attiecas uz draudzes vadītāja administratīvo atbildību normatīvajā regulējumā un literatūras avotos;
- 2) gramatiskā metode, pārbaudot raksta teksta atbilstību gramatikas likumiem;
- 3) analītiskā metode, apskatot normatīvajā regulējumā paredzēto administratīvo atbildību, tās pamatu un veidus;
- 4) vēsturiskā metode, apskatot administratīvās atbildības pamatu, kādos gadījumos var saukt pie atbildības draudzes vadītāju un piedāvājot priekšlikumus normatīvajā regulējumā;
- 5) salīdzinošo metodi, apskatot draudzes vadītāja administratīvās atbildības pamatu;
- 6) sistematisko metodi, salīdzinot normatīvo regulējumu, kurā ietverta administratīvā atbildība ar citu valstu likumiem, kuri regulē draudzes vadītāja atbildību;
- 7) teleoloģisko metodi, skaidrojot, kāpēc draudzes vadītāja atbildība jāparedz normatīvajā regulējumā;
- 8) empīriski – teorētisko metodi, veidojot secinājumus, kuri izriet gan no izmantotajiem avotiem, gan personiskās pieredzes.

Sasniedzamie rezultāti: draudzes vadītāja administratīvajai atbildībai par valsts deleģētu pienākumu nepienācīgu izpildi jābūt paredzētai normatīvajā regulējumā, tad tiek aizsargāta pastāvošā valsts iekārta un tiks precīzāk noregulēti reliģiskajām organizācijām valsts deleģētie pienākumi, tātad arī baznīcas un valsts attiecības.

Draudzes vadītāja pienākumi

Valsts ir atdalīta no baznīcas, reliģiskās organizācijas veic tai atvēlētās valsts funkcijas likumā paredzētajos gadījumos, kā arī attiecības, kuras pastāv starp valsti un reliģiskām organizācijām var regulēt speciāli likumi (*Reliģisko organizāciju likums, 1995*). Draudzei, tātad arī tās vadītājam, jādarbojas saskaņā gan ar spēkā esošajiem likumiem, gan draudzes statūtos noteikto kārtību (*Reliģisko organizāciju likums, 1995*). Reliģisko organizāciju likumā ir tieši noteikts, ka valsts neiejaucas reliģisko organizāciju reliģiskajā darbībā, taču uzrauga vai reliģiskā darbība atbilst normatīvajiem aktiem (*Reliģisko organizāciju likums, 1995*). Attiecīgi no Reliģisko organizāciju likuma un citiem avotiem, var secināt, ka tieši draudzes vadītājs ir tas, kurš nodrošina reliģiskās organizācijas, t.i., draudzes darbību. Tātad arī pienākumi, kuri izriet gan no valsts, gan no baznīcas, ir jāveic draudzes vadītājam.

Civiltiesiskās atbildības priekšnosacījums ir tiesiskās attiecības, kuru aizskārums gadījumā rodas mantisks zaudējums vai personas aizskārums (*Bitāns, 1997*), savukārt administratīvās atbildības priekšnosacījums ir pārkāpums, par kuru, likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos ir paredzēta administratīvā atbildība (*Administratīvās atbildības likums, 2018*), kriminālatbildības priekšnosacījums ir izdarīts kāds no Krimināllikuma normās norādītais noziedzīgs nodarījums (*Krimināllikums, 1998*). Draudzes vadītāju valsts deleģētie pienākumi ir noteikti valsts normatīvajā regulējumā un draudzes statūtos. Dažos likumos ir norāde, ja šādi pienākumi netiek pildīti vai tiek pildīti neatbilstoši normatīvajam regulējumam, iestājas administratīvā atbildība. Atbildības veids tieši nav noteikts nevienā no reliģisko organizāciju speciālajiem likumiem, taču atbildības veids, par draudzes vadītāja pienākumu pārkāpumiem, ir norādīts citos likumos, piemēram, Civillikumā, Publisko izklaides un svētku pasākumu drošības likumā, likumā “Par kultūras pieminekļu aizsardzību”, tā ir administratīvā atbildība.

Civillikuma normas paredz tiešus pienākumus draudzes vadītājam, par kuru nepildīšanu vai nepienācīgu izpildi ir paredzēta administratīvā atbildība. Civillikuma 58.pantā ir norāde, ka par draudzes vadītāja pienākuma, kā ziņot par laulības reģistrāciju, nepildīšanas gadījumā draud administratīvā atbildība. Tātad ir noteikts administratīvās atbildības veids, bet nav noteikts administratīvā soda veids vai kompetentās iestādes vai amatpersonas, kas veic administratīvā pārkāpuma procesu. Var secināt, ka normatīvajā regulējumā pastāv nepilnības, kas var neprecīzi regulēt valsts un baznīcas attiecības.

Draudzes vadītāja valsts deleģētos pienākumus, apskatot normatīvo regulējumu, var iedalīt trijās grupās:

- 1) tādi, par kuriem nav paredzēta administratīvā atbildība;
- 2) tādi, par kuriem ir paredzēta administratīvā atbildība un sankcija par pārkāpumu;
- 3) tādi, par kuriem ir paredzēta administratīvā atbildība, taču nav paredzēta sankcija par pārkāpumu.

Draudzes vadītāja valsts deleģētie pienākumi, kuri izriet no Reliģisko organizāciju likuma 8.panta, ir pārliecināties vai draudzes darbība atbilst cilvēka tiesībām, demokrātiskajai valsts iekārtai, sabiedrības drošībai, labklājībai un tikumībai, lai Tieslietu ministrija sniegtu atzinumu reliģiskās organizācijas iekļaušanai Uzņēmumu reģistrā; atbilstoši 14.pantam, pienākums saņemt atļauju no pašvaldības, ja reliģiskā darbība tiek veikta publiskās

vietās, kā arī pārliecināties vai reliģiskā darbība nepārkāpj sabiedriskās kārtības noteikumus; 16.panta pienākums nodrošināt kultūras pieminekļu, tādu kā dievnamu, mākslas darbu u.c. aizsardzību (*Reliģisko organizāciju likums, 1995*). Par pienākuma neizpildi vai nepienācīgu izpildi, kurš izriet no Reliģisko organizāciju likuma 8.panta, nav paredzēta administratīvā atbildība. Pienākumi, kuri izriet no Reliģisko organizāciju likuma 14. un 16. panta ir tādi pienākumi par kuriem ir paredzēta administratīvā atbildība Publisku izklaides un svētku pasākuma likumā un likumā “Par kultūras pieminekļu aizsardzību”. Savukārt par draudzes vadītāja valsts deleģēto pienākumu neizpildi vai nepienācīgu izpildi, kuri izriet no Civillikuma 51., 54. un 58. panta: laulību noslēgšana; šķēršļu laulības neesamībai pārbaudīšana; ziņu par laulību noslēgšanu paziņošana dzimtsarakstu nodaļai, tiek paredzēta administratīvā atbildība taču nav paredzēta sankcija par pārkāpumu (*Civillikums, 1937*).

Latvijas Republikas Satversmes 1.pants paredz, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika (*Latvijas Republikas Satversme, 1922*). Tātad Latvija ir tāda valsts, kurā pilsoņiem pieder suverēnā vara, valsts formā – demokrātiska republika, t.i., pilsoņi var brīvi līdzdarboties sabiedrībai nozīmīgu jautājumu risināšanā, apspriešanā, kā arī līdzdarboties valsts pārvaldē (*Lībiņa-Egnere, 2022*). Savukārt Satversmes astotajā nodaļā ir ietvertas cilvēka pamattiesības, kur vienas no tām ir reliģijas pārliecības brīvība. Likumā noteiktos gadījumos, personas pamattiesības var ierobežot, lai nodrošinātu un aizsargātu citu personu tiesības un intereses, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību (*Latvijas Republikas Satversme, 1922*).

Autore secina, ka draudzes vadītāja pienākums ir ne tikai gādāt par cilvēka pamattiesību ievērošanu draudzes darbībā, bet arī, lai sākotnēji dibinot draudzi tās mērķi atbilstu šīm pamatprasībām. Ievērojot draudzes darbībā Satversmē ietvertās pamattiesības, draudzes vadītājam nav tādu tiesību kā, piemēram, pieprasīt no draudzes dalībnieka maksu par dalību tajā, aizliegt personai pārvietoties vai mainīt dzīves vietu ārpus draudzes teritorijas, diktēt politisko vai sabiedrisko nostāju un brīvi paust nostāju par to u.t.t. Kā, piemēram, Septītās dienas Adventistu rokasgrāmatā norādīts, ka visi draudzes dalībnieki, atsevišķi no ziedojumiem, “godīgi nodod draudzes mantnīcā desmito tiesu – vienu desmito tiesu no saviem ienākumiem” ar kuriem uztur draudzes darbiniekus (*Septītās dienas Adventistu baznīca, 2005*). Autore uzskata, ka šāda prasība nav savienojama ar cilvēktiesībām – reliģiskās pārliecības brīvību, jo Satversmē noteiktā reliģijas brīvība nebalstās uz cilvēka finansiālo stāvokli, bet gan uz garīgajām vērtībām. Augstākā tiesa atzinusi, ka reliģijas brīvība sastāv no divām daļām – iekšējās ticības, kas attiecas uz personas *forum internum* (reliģiskās pārliecības brīvības iekšējais aspekts) un ir absolūta tiesība, jo katram ir tiesības ticēt vai neticēt kam tas vēlas, un reliģiskās pārliecības izpaušanas, kas nav absolūta tiesība. Vēlme rīkoties atbilstoši reliģiskajai pārliecībai vai paust savus reliģiskos uzskatus balstās reliģiskajā mācībā. No tiesību viedokļa katrs gadījums ir izvērtējams vai konkrētā izpausme ietilpst reliģiskās brīvības tvērumā un līdz ar to aizsargājama vai nē (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums, 2010, Nr. SKA-160/2010*). Latvijas Republikas Satversmes 116. panta ierobežojums ir vienīgi attiecināms uz reliģiskās pārliecības ārējo paušanu un nav attiecināms uz *forum internum* tiesību – pārliecības iekšējo aspektu (*Balodis, 2011*). Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 18.panta 2.punkts paredz, ka nevienam nedrīkst pakļaut piespiešanai, kas mazinātu viņa reliģijas vai ticības brīvību vai brīvību pieņemt reliģiju vai ticību pēc savas izvēles (*Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām, 1966*). Tādā veidā, ja persona vēlas būt draudzes dalībnieks, bet tā nav pietiekami finansiāli nodrošināta, var rasties grūtības kļūt par dalībnieku draudzē. Arī gadījumos, kad persona atdod “desmito tiesu” draudzei, personai var rasties finansiālas problēmas, piemēram, finanšu līdzekļu trūkums pamatvajadzībām – dzīvesvietas uzturēšanai, veselības aprūpei, pārtikai. Autore uzskata, ka šādos gadījumos ir pārkāptas *forum internum* tiesības, kuras aizsargā valsts.

Reliģisko organizāciju likuma 14.panta trešās daļa nosaka saņemt atļauju no pašvaldības, ja reliģiskā darbība tiek veikta publiskās vietās, kā arī pārliecināties vai reliģiskā darbība nepārkāpj sabiedriskās kārtības noteikumus balstās uz draudzes reģistrāciju (*Reliģisko organizāciju likums, 1995*). Bez draudzes reģistrācijas var pastāvēt draudze, taču tās darbība var neatbilst normatīvajam regulējumam, t.i., draudzei pastāvēt un veicot reliģiskās darbības bez reģistrācijas:

- 1) var pārkāpt sabiedrības intereses un neievērot normatīvo regulējumu;
- 2) neiesniedz ikgadējos pārskatus par tās darbību;
- 3) nav pārraugāma valsts institūcijām vai to darbība atbilst normatīvajam regulējumam.

Savukārt par reliģisko darbību publiskās vietās un pašvaldības atļauju tādām darbībām var secināt, ka šeit ir jānodala draudzes reliģisko darbību vieta – baznīca, kas arī ir publiska vieta, t.i., draudzes dalībnieku kopiena ar kopīgu ticību un reliģiskiem uzskatiem, kura pulcējas baznīcas telpās (*Rogers, 2019*) un ārpus baznīcas publiska vieta, t.i., jebkura vieta, kura neatkarīgi no tās faktiskās izmantošanas vai īpašuma formas kalpo sabiedrības kopējo vajadzību un interešu nodrošināšanai un kura par maksu vai bez maksas ir pieejama ikvienai fiziskajai personai, kas nav attiecīgās vietas īpašnieks, tiesiskais valdītājs, turētājs, algots darbinieks vai cita persona, kuras atrašanās attiecīgajā vietā ir saistīta ar darba pienākumu izpildi, pasākuma organizēšanu vai ir uz uzņēmuma līguma pamata (*Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likums, 2005*).

Var secināt, ka pēc Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likuma un Reliģisko organizāciju likuma, reliģiskā darbība baznīcā nav atdalāma no cita veida publisko pasākumu organizēšanas, jo abos likumos ir norādes uz baznīcas kā publiskās vietas statusu. Kā, piemēram, 2020. gada Covid-19 infekcijas izplatība bija par iemeslu reliģiskās darbības ierobežošanai, tātad arī draudzes dalībnieki un citi cilvēki nevarēja pilnvērtīgi apmeklēt reliģiskos pasākumus, kuri notika publiskās vietās – baznīcās, kapsētās u.c., ko paredzēja Ministru kabineta 2020. gada 12. marta rīkojums Nr. 103 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu”, kā arī vēlāk tika pieņemts Ministru kabineta 2020. gada 29. marta rīkojums Nr. 138 “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 12. marta rīkojumā Nr. 103 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu””, ar kuriem pilnībā aizliedza reliģisko darbību pulcējoties, izņemot bērnu ceremoniju, ievērojot epidemioloģiski drošus pasākumus (*Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu, 2020*). Tātad var secināt, kaut arī baznīca ir atdalīta no valsts, tās darbība tiešā veidā var būt ierobežota ar valstī pastāvošo normatīvo regulējumu. Likuma “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli” 21.pants paredz, ka par ārkārtējās situācijas laikā noteikto ierobežojumu vai aizliegumu pārkāpšanu piemēro naudas sodu juridiskajai personai — no divdesmit astoņām līdz tūkstsot naudas soda vienībām (*Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli, 2013*). Tā kā draudze ir reģistrēta kā juridiska persona, kuras vārdā darbojas draudzes vadītājs, tad arī gadījumos, kad tiek rīkoti nesankcionēti reliģiskie pasākumi ārkārtējās situācijas laikā, tādā kā Covid-19 pandēmijas laikā, draudzes vadītājam var tikt piemērots sods.

Publisko izklaides un svētku pasākumu drošības likuma 3.panta otrās daļas 1.punkts paredz, ka šis likums neattiecas uz reliģisko organizāciju rīkotajiem pasākumiem baznīcās, lūgšanu namos, kapsētās, klosteros vai šo organizāciju īpašumā (valdījumā) esošā teritorijā (*Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likums, 2005*). Tātad likums attiecas tikai uz reliģiskiem pasākumiem, kurus rīko ārpus reliģisko organizāciju īpašuma. Likuma 19.pants paredz par pasākumu rīkošanas un norises kārtības pārkāpšanu brīdinājumu vai naudas sodu juridiskajai personai — līdz piecīpssimt astoņdesmit naudas soda vienībām (*Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likums, 2005*). Tā kā draudze ir reģistrēta, juridiska persona, tad no šī likuma var secināt, ka gadījumos, ja draudzes vadītājs nav saskaņojis ar pašvaldību reliģisko pasākumu rīkošanu ārpus reliģisko organizāciju īpašuma, tad pašvaldības vai Valsts policija var uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu.

Draudzes vadītājs ir ne tikai atbildīgs par draudzes reliģisko uzskatu uzturēšanu un saglabāšanu, bet arī atbildīgs par baznīcas telpu un lietu lietošanu atbilstoši draudzes vajadzībām. No Reliģisko organizāciju likuma 16.panta izriet pienākums nodrošināt kultūras pieminekļu, tādu kā dievnamu, mākslas darbu u.c., aizsardzību (*Reliģisko organizāciju likums, 1995*), kas ir ne tikai draudzes, bet arī kopējās sabiedrības interesēs. Balstoties uz Reliģisko organizāciju likuma 16.pantā minēto, ka draudzes īpašumā var būt gan kustama, gan nekustama manta, tad attiecīgi var secināt, ka jebkura šī manta var tikt atzīta par kultūras pieminekli. No likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” izriet, kādi kustamas un nekustamas mantas kultūras pieminekļu veidi var būt draudzes īpašumā, piemēram, mākslas darbi, senlietas, ceremoniju atribūtika, kā arī ēkas – baznīca, klosteris u.c. (*Par kultūras pieminekļu aizsardzību, 1992*). Tātad no šiem diviem likumiem izriet princips, ka draudze un tās vadītājs ir atbildīgi par šo kultūrvēstures pieminekļu aizsardzību. Likums “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” paredz, ka par kultūras pieminekļu aizsardzības noteikumu pārkāpšanu piemēro brīdinājumu vai naudas sodu juridiskajām personām - no divsimt līdz divtūkstoš naudas soda vienībām, administratīvo pārkāpumu procesu veic Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde.

Draudzes vadītāja administratīvās atbildības pamats

Administratīvās atbildības pamats ir administratīvā pārkāpuma pazīmju konstatēšana – personas prettiesiskas rīcības, darbības vai bezdarbības, konstatēšana vainojamā rīcībā, par ko likumā vai pašvaldības saistošajos noteikumos ir paredzēta administratīvā atbildība (*Administratīvās atbildības likums, 2018; Bitāns, 1997*). Savukārt Administratīvais pārkāpums ir tāds pārkāpums, kas ir prettiesiska, darbība vai bezdarbība, par kuru likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos, iestājas administratīvā atbildība, ja par to likumā nav paredzēta kriminālatbildība un, ja nepastāv apstākļi, kas izslēdz administratīvo atbildību. Tātad administratīvā atbildība iestājas tikai gadījumos, kad ir veikts administratīvais pārkāpums (*Administratīvās atbildības likums, 2018*). Lai izprastu vai draudzes vadītāju jāsauc pie administratīvās atbildības ir nepieciešams izvērtēt lietderības un samērīguma principu. Abi principi ir cieši saistīti savā starpā. Samērīguma princips kalpo sabiedrības interešu labā un ir piemērojams atbilstoši attiecīgajam gadījumam, t.i., princips tiek individualizēts. Individāda intereses un tiesības nevar tikt ierobežotas vairāk nekā tas nepieciešams konkrētajā gadījumā, lai sasniegtu mērķi (*Briede, 2013*), t.i., šajā gadījumā lai atzītu draudzes vadītāja darbību vai bezdarbību par administratīvo pārkāpumu. Parasti samērīgums jāvērtē lietderības apsvērumu ietvaros, gadījumā, kad iestādei tiesību normās piešķirta rīcības brīvība (*Briede, 2013*). Administratīvā pārkāpumu likuma 10.panta pirmā daļa paredz, ka amatpersona vai tiesa var neuzsākt administratīvā pārkāpuma procesu un nepiemērot sodu, ja pārkāpums ir maznozīmīgs. Uz rīcības brīvību šeit norāda vārdi “var neuzsākt”. Tātad jau sākotnēji, amatpersonai vai iestādei,

jāpieņem lietderības apsvērumi un tad sekojoši jāizmanto rīcības brīvība par pārkāpuma atzīšanu vai neatzīšanu par maznozīmīgu. Ar lietderības apsvērumiem jāsaprot administratīvā pārkāpuma soda:

- 1) nepieciešamība, lai sasniegtu tiesisku mērķi;
- 2) piemērotība attiecīgā tiesiskā mērķa sasniegšanai;
- 3) vajadzība, t.i., vai tiesisko mērķi nav iespējams sasniegt citiem līdzekļiem;
- 4) atbilstība indivīda aizskārumam ar sabiedrības interesēm (*Administratīvā procesa likums, 2001; Baltais, 2005*).

Šādu regulējumu paredz Administratīvā procesa likums, taču lietderības apsvērumus, pēc autores domām, var piemērot arī gadījumā, kad jānosaka vai draudzes vadītājs pienākumu neizpildes vai nepienācīgas izpildes gadījumā ir saucams pie administratīvās atbildības.

Tātad, var secināt, ka kompetentai amatpersonai vai iestādei, konstatējot administratīvo pārkāpumu draudzes vadītāja darbībā vai bezdarbībā veicot atvēlētos pienākumus, jāizvērtē lietderības apsvērumi. Vērtējot katru pienākumu var rast skaidrojumu tam vai administratīvais pārkāpums ir maznozīmīgs. Civillikums paredz, ka laulības var noslēgt tikai tie draudzes vadītāji, kuriem ir attiecīgās konfesijas atļauja (*Civillikums, 1937*). Ja draudzes vadītājs atsakās noslēgt laulību, no juridiskās puses pastāv kritērijs, ka attiecīgi pirms laulības noslēgšanas jāpārbauda šķēršļi, kuri liedz noslēgt laulību (*Civillikums, 1937*). Tātad, gadījumā, kad draudzes vadītājs nenoslēdz laulību, to nevar uzskatīt par administratīvo pārkāpumu, jo šādas tiesības ir paredzētas likumā. Savukārt, ja laulība noslēgta, draudzes vadītājam nepārbaudot šķēršļus, Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 20.pants paredz, ka dzimtsarakstu nodaļa veic laulības reģistrā ierakstu un par to paziņo Valsts policijas pārvaldei (*Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums, 2012*). Taču šajā likumā, skaidri nav norādīts, ka par draudzes vadītāja vai personu starp kurām noslēgta šāda laulība, darbībām tiek ziņots Valsts policijas pārvaldei. Var secināt, ka tieši draudzes vadītāja darbība paredz atbildību, jo draudzes vadītājs ir tas, kurš ir atbildīgs par šķēršļu pārbaudi. Šajā gadījumā var secināt, ka atbildība jāparedz gan par laulības noslēgšanu, gan par šķēršļu nepārbaudīšanu, jo šie pienākumi ir savstarpēji neatdalāmi. Šāds pārkāpums, pēc autores domām, nav uzskatāms par maznozīmīgu, jo noslēdzot laulību nepārbaudot šķēršļus, pārkāpj ne tikai sabiedrības morāles uzskatus par laulību būtību, bet arī pārkāpj likuma normās noteikto.

Ministru kabineta noteikumu "Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem" 48.punkts paredz, ka dzimtsarakstu nodaļa, draudzes vadītāja sniegto paziņojumu par laulības noslēgšanu, iekļauj Fizisko personu reģistrā (*Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem, 2013*). Paziņojumā ir ziņas par laulības noslēgšanu, kas norādītas Ministru kabineta noteikumos "Ziņu iekļaušanas un aktualizēšanas kārtība Fizisko personu reģistrā" (*Ziņu iekļaušanas un aktualizēšanas kārtība Fizisko personu reģistrā, 2021*). Savukārt Civillikuma 58.pants paredz, ka par šādu ziņu nesniegšanu dzimtsarakstu nodaļai četrpadsmit dienu laikā, var saukt pie administratīvās atbildības (*Civillikums, 1937*). Tātad Civillikumā ir norāde par administratīvo atbildību, bet nav norādes par kompetento iestādi vai amatpersonu, kas uzraudzītu draudzes vadītāja šādu bezdarbību nav. Var arī secināt, ka četrpadsmit dienas ir pietiekams laiks, lai draudzes vadītājs iesniegtu ziņas dzimtsarakstu nodaļai, jo faktiski tās tiek sagatavotas jau laulības noslēgšanas laikā. Pie tam, ja civiltiesisko stāvoklis – laulības fakts, netiek iekļauts civilstāvokļa aktu reģistrā, tātad secīgi arī fizisko personu reģistrā, valsts institūcijām un amatpersonām nav iespējams identificēt fiziskās personas civiltiesisko stāvokli (*Fizisko personu reģistra likums, 2017*). Ja laulības netiek iekļautas reģistros, tad attiecīgi var secināt, ka netiek izmainītas ar personas radniecību saistītās ģimenes un citas mantiskās un nemantiskās tiesības un pienākumi (*Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums, 2012*).

Savukārt draudzes vadītāja administratīvās atbildības pamati par pienākumu nepildīšanu saņemt pašvaldību piekrišanu reliģiskajai darbībai publiskās vietās un draudzes vadītāja pienākumu nodrošināt kultūras pieminekļu, tādu kā dievnamu, mākslas darbu u.c., aizsardzību, ir norādīti Publisko izklaides un svētku pasākumu drošības likuma 19.pantā un likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" 32.pantā. Soda veids ir norādīts naudas soda vienības, Publisko izklaides un svētku pasākumu likumā tās ir līdz sešsimt četrdesmit naudas soda vienības, t.i., līdz 3200 EUR, savukārt likumā "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" tās ir no divsimt līdz divtūkstoš naudas soda vienības, t.i., no 1000 līdz 10 000 EUR. Var secināt, ka šāda veida pārkāpums jau ir noteikts likumā un draudzes vadītājs šādu pārkāpumu gadījumos būtu saucams pie administratīvās atbildības. Kā piemēru, par draudzes vadītāja pārkāpumiem reliģiskajos pasākumos publiskajā vietā var pieminēt kādreizējās Reliģisko lietu pārvaldes veikto aptauju pašvaldībās par reliģisko organizāciju aktivitātēm pašvaldībās. Reliģisko lietu pārvaldes pašvaldībām izsūtīja aptaujas vēstules ar dažādiem jautājumiem, kur viens no tiem bija – vai administratīvajā teritorijā ir notikuši reliģiska rakstura pasākumi. Līvānu pilsētas dome informēja, ka laikā no 1996. gada vairākkārt domes Sociālo, izglītības un kultūras jautājumu komitejā tika izskatīta reliģiskās organizācijas "Jaunā paaudze" likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiēm" pārkāpumi, kas saistīti ar publisko pasākumu organizēšanu, kur par minētajiem pārkāpumiem sastādīti administratīvie protokoli (*Balodis, 2001*). Arī Latvijas Republikas Satversmes 116.pants paredz, ka reliģiskās pārliecības paušanu var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību (*Latvijas Republikas Satversme, 1922*).

Latvijas Republikas Satversmes 91.pants paredz, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma priekšā (*Latvijas*

Republikas Satversme, 1922). Savukārt, ja šo vienlīdzības principu apskata no reliģiskās pārliecības puses (*Balodis, 2011*), tad Bībelē minēts, ka Dieva priekšā visi cilvēki ir vienlīdzīgi, t.i., “Gods, slava un labklājība ikvienam, kas dara labu, jūdam vispirms un arī grieķim! Jo Dievs neuzlūko cilvēka vaigu (personu). Kas bez bauslības grēkojuši, bez bauslības ies bojā, bet, kas grēkojuši, pazīdami bauslību, pēc tās tiks tiesāti.” [Apustuļa Pāvila vēstule romiešiem 2:10 – 12] (*Latvijas Bībeles biedrība, 1997*). Var secināt, ka reliģijas kanoni nenosaka nekādas privilēģijas vai apstākļus, kad atbildība Dieva priekšā tiktu izslēgta. Autore uzskata, ka reliģijā, tāpat kā likumā, pastāv uzvedības normas, kuru ievērošanu nosaka Bībeles raksti, tātad juridiskā valodā to var nosaukt par “reliģijas likumu ievērošanu”. “[...] un ka tu no mazām dienām zini svētos rakstus, kas spēj padarīt tevi gudru pestīšanai caur ticību Kristū Jēzū. Visi šie raksti ir Dieva iedvesti un ir noderīgi mācībai, vainas pierādīšanai, labošanai, audzināšanai taisnībā, lai Dieva cilvēks būtu pilnīgs, sagatavots katram labam darbam.” [Pāvila otrā vēstule Timotejam 3:15-17] (*Latvijas Bībeles biedrība, 1997*). “Tiesību normu neievērošana indivīdam draud ar fiziski apjaušamu sodu, mūsdienās reliģisku normu neievērošanas sankcija ir garīgas ciešanas vai sirdsapziņas pārmetumi [”]” (*Balodis, 2002*). Tātad Svētajos rakstos ir norāde uz atbildību Dieva priekšā. Var secināt, ka draudzes vadītājam nav imunitātes no normatīvajā regulējumā noteiktās atbildības, tikai tādēļ, ka tas ir reliģiskas organizācijas dalībnieks un reliģijas sludinātājs. Kaut arī baznīca un valsts ir atdalītas, likumā noteiktajos gadījumos, par valsts deleģēto pienākumu neizpildīšanu vai nepienācīgu izpildi, draudzes vadītājam jāatbild kā ikvienam.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Valsts un baznīca ir atdalītas viena no otras, taču, lai ievērotu valsts tiesisko iekārtu, sabiedrības intereses un aizsargātu baznīcas tiesības, ir nepieciešama sadarbība. Valsts deleģē reliģiskajām organizācijām pienākumus, kurus pilda draudzes vadītājs. Šie pienākumi, kaut arī tos pilda draudzes vadītājs, neaizskar reliģisko pārliecību vai darbību. Tā kā reliģiskās organizācijās – draudzes tiek reģistrētas kā juridiskas personas, tad arī draudzes vadītājs atbild par šo pienākumu izpildi kā juridiska persona. Tātad draudzes vadītāja administratīvā atbildība balstās uz valsts tiesiskās iekārtas pamatiem, nevis reliģiskās darbības ierobežošanu.
2. Normatīvajā regulējumā nav atsevišķa draudzes vadītāja pienākumu uzskaitījuma. Tie izriet no Civillikuma un Reliģisko organizāciju likuma normām. Autore uzskata, ka ir nepieciešams vienots draudzes vadītāja valsts deleģēto pienākumu uzskaitījums, jo nepieciešams, lai tajos viegli būtu orientēties, gan draudzes vadītājam, gan administratīvā pārkāpumu procesa veicējam. Autore piedāvā sekojošu klasifikāciju draudzes vadītāja valsts deleģētajiem pienākumiem:
 - 1) pienākumi, par kuru nepienācīgu izpildi vai neizpildi ir paredzēta atbildība, taču tā ir paredzēta citos ar reliģijas darbību nesaistītos likumos;
 - 2) pienākumi, par kuru nepildīšanu vai nepienācīgu izpildi nav noteikta administratīvā atbildība nevienā likumā;
 - 3) pienākumi, par kuru nepildīšanu vai nepienācīgu izpildi ir noteikta atbildība Civillikumā, bet nav paredzēta sankcija par pārkāpumu.
3. Izteikt Civillikuma 58.panta otro teikumu šādā redakcijā: “*Par šā pienākuma neizpildīšanu garīdznieku var saukt pie administratīvās atbildības saskaņā ar Reliģisko organizāciju likumu.*”
4. Papildināt Reliģisko organizāciju likumu ar 5.² pantu sekojošā redakcijā:

“*5.² pants. Reliģisko organizāciju valsts deleģētie pienākumi*
Reliģisko organizāciju valsts deleģētie pienākumi ir:

 - 1) *šķēršļu laulības noslēgšanai pārbaude;*
 - 2) *laulību noslēgšana (laulāšana);*
 - 3) *ziņu par laulību noslēgšanu sniegšana dzimtsarakstu nodaļai;*
 - 4) *kultūras pieminekļu aizsardzība;*
 - 5) *citos likumos paredzētie reliģisko organizāciju valsts deleģētie pienākumi.*”
5. Reliģisko organizāciju likumā un astoņos speciālajos likumos, t.i., Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas likumā, Latvijas Vecticībnieku Pomoras Baznīcas likumā, Latvijas Apvienotās Metodistu Baznīcas likumā, Latvijas Baptistu Draudžu Savienības likumā, Septītās Dienas Adventistu Latvijas draudžu savienības likumā, Rīgas ebreju reliģiskās draudzes likumā un Latvijas Republikas un Svētā krēsla līgumā nav minēta draudzes vadītāja administratīvā atbildība, ja tas nav pienācīgi izpildījis vai nepilda valsts deleģētos pienākumus. Reliģisko organizāciju darbība balstās uz speciālajiem likumiem, taču gadījumos, kad darbība netiek tajos regulēta, reliģiskai organizācijai sava darbība jābalsta uz Reliģisko organizāciju likumā paredzētajām normām. Tātad arī jānosaka kompetentā amatpersona vai institūcija, kas veic administratīvā pārkāpuma procesu.
6. Papildināt Reliģisko organizāciju likumu ar 20.pantu sekojošā redakcijā:

“*20.pants Reliģisko organizāciju administratīvie pārkāpumi valsts deleģēto pienākumu izpildē*
Par valsts deleģēto pienākumu, kuri norādīti šā likuma 5.² pantā, neizpildi vai nepienācīgu izpildi piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz 4000 naudas soda vienībām.”

7. Papildināt Reliģisko organizāciju likumu ar 21.pantu sekojošā redakcijā:
“21.pants. *Kompetence administratīvo pārkāpumu procesā*
Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 20. pantā minētajiem pārkāpumiem veic Valsts policija vai pašvaldības policija.”

Izmantotie avoti un literatūra

1. *Administratīvā procesa likums*. (25.10.2001). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/55567-administrativa-procesa-likums>
2. *Administratīvās atbildības likums* (25.10.2018). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/303007-administrativas-atbildibas-likums>
3. *Civillikums*. (28.01.1937). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/225418-civillikums>
4. *Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums*. (29.11.2012). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/253442-civilstavokla-aktu-registracijas-likums>
5. *Fizisko personu reģistra likums*. (14.12.2017). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/296185-fizisko-personu-registra-likums>
6. *Krimināllikums* (17.06.1998). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>
7. *Latvijas Republikas Satversme*. (15.02.1922). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>
8. *Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem*. (03.09.2013). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr.761. <https://likumi.lv/ta/id/259879-noteikumi-par-civilstavokla-aktu-registriem>
9. *Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu*. (12.03.2020). Latvijas Republikas Ministru kabineta rīkojums Nr. 103. <https://likumi.lv/ta/id/313191-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanu>
10. *Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli*. (07.03.2013). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/255713-par-arkartejo-situaciju-un-iznemuma-stavokli>
11. *Par kultūras pieminekļu aizsardzību*. (12.02.1992). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/72551-par-kulturas-piemineklu-aizsardzibu>
12. *Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likums*. (16.06.2005). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/111963-publisku-izklaides-un-svetku-pasakumu-drosibas-likums>
13. *Reliģisko organizāciju likums*. (07.09.1995). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/36874-religisko-organizaciju-likums>
14. *Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām*. (16.12.1966). Apvienoto Nāciju Organizācija, starptautisks daudzpusējs dokuments. <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/705>
15. *Ziņu iekļaušanas un aktualizēšanas kārtība Fizisko personu reģistrā*. (22.06.2021). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 412. <https://likumi.lv/ta/id/324219-zinu-ieklausanas-un-aktualizesanas-kartiba-fizisko-personu-registra>
16. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 6.maija spriedums lietā Nr. SKA-160/2010. <https://www.tiesas.lv>
17. Balodis, R. (09.11.2001). Informācija “Par Reliģisko organizāciju aktivitātēm pašvaldību teritorijās”. *Latvijas Vēstnesis*, 162.
18. Balodis, R. (2002). *Baznīcu tiesības*. Reliģijas Brīvības Asociācija.
19. Balodis, R. (Red.). (2011). *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Latvijas Vēstnesis.
20. Baltais, M. (17.05.2005). Iestādes rīcības brīvība un lietderības apsvērumi. *Jurista Vārds*, 18.
21. Bitāns, A. (1997). *Civiltiesiskā atbildība un tās veidi*. Izdevniecība AGB.
22. Briede, J. (Red.). (2013). *Administratīvā procesa likuma komentāri*. Tiesu namu aģentūra.
23. Dimitrovs, A. (15.02.2022). Valsts un baznīca. *Jurista Vārds*, 7.
24. Džugleja, T. (2011). *Tiesību pamati*. Talsu tipogrāfija.
25. Latvijas Bībeles biedrība. (1997). *1965. gada Bībeles tulkojuma revidētais teksts*. <https://www.bible.com/lv/bible/488/GEN.1.RT65>
26. Lībiņa–Egnere, I. (15.02.2022). Republika. *Jurista Vārds*, 7.
27. National Secular Society. (2017). *What is secularism*. <https://www.secularism.org.uk/what-is-secularism.html>
28. Rogers, K. (2019). Church. Christian community. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/church-Christianity>
29. Septītās dienas Adventistu baznīca (2005). *Draudzes rokasgrāmata*. <https://ted.adventist.org/images/secretariat/Church%20Manual%20-%20Latvian%20translation%202005.pdf>

Summary

To understand what the administrative liability of a church leader is, necessary to understand what duties state delegate to the church leader. In this article the duties of the leader of congregation will be considered, which follow from the articles of the Civil Law and the Law on Religious Organizations - examination of obstacles to marriage; marriage; to make sure that the movement of the congregation comply with human rights; make sure that religious activity does not violate public order; ensure the protection of cultural monuments. When examining the duties, it can be concluded that they can be divided into three groups - 1) those for which administrative liability and the type of liability are provided by law; 2) those for which administrative liability is not provided by law; 3) those for which administrative liability is provided, but the type of liability is not specified. Since the congregation is registered as a legal entity, the responsibility of the legal entity must also be considered.

According to the author opinion, the leader of the church should have administrative liability, regardless

of whether the leader of the church represents a traditional or a new denomination. In this case, the responsibility of the leader of the congregation should not be seen as the person performing the religious movement specified in the statutes of the congregation, but as the person performing the duties delegated by the state. In this way, it eliminates misunderstandings about state interference in church affairs, and the church leader acts as the legal entity's representative in state affairs. In author opinion article is relevant in the current situation, when more and more often, not only in unregistered congregations, but also in registered congregations.

The author proposes to include in the Law of Religious Organizations the duties delegated by the state to the religious organizations and the administrative responsibility for non-fulfilment or improper fulfilment of these duties.